

איזוהי דרך שיבור לו האדם

רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם.

והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות.

והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה.

והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה:

דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין.

(אבות פרק ב משנה א)

איזוהי דרך ישרה - רבי עובדיה מברטנורא מפרש משנה זו ואומר שהאדם מחוייב לעשות מעשים שיגרמו לו להיות נוח לבני האדם הסובבים אותו. איך עליו לעשות זאת? עליו ללכת בדרך האמצע. זאת אומרת, בכל מצב עליו ללכת בצורה הנעימה והבטוחה ביותר, לא ללכת לקיצוניות ולא לוותר על מעשה מסויים, אלא תמיד לפעול ולעשות בצורה מתונה. הרחבה בנושא ניתן למצוא אצל הרמב"ם בספרו "שמונה פרקים", המדגיש את חשיבות דרך האמצע ואומר שהאדם אינו צריך לנטות יותר מידי לאף כיוון, ושכל קיצוניות היא דבר שלילי. כמובן, אין הכוונה שהאדם תמיד צריך לרצות את כולם ולחפש מה הכי טוב לאחרים, יש דברים שבהם האמצע הוא הקיצוניות. וטוב להעמיק בקריאת הספר.

והוי זהיר במצווה קלה כבחמורה – ר' אריה לויין בפירושו למשנה מסביר אימרה זו ואומר שהאדם צריך להשקיע ולהתאמץ בכל מצווה ואסור לו לזלזל במצוות שנראות בעיניו קלות, כי אין הוא יודע את שוויין האמיתי של המצוות. ר' אריה שואל: מדוע, הרי לכאורה קל לדעת אלו מצוות חשובות יותר מהאחרות? אלא, איננו יודעים איזו מצווה חשובה יותר בעיני הבורא, ולא בהכרח המצווה הקשה יותר היא המצווה החשובה

יותר, ועלינו לעשות את מרב המאמצים לעמוד ולקיים כל מצווה בכל הזדמנות שעומדת לפתחנו.

למה עלינו לעשות מצוות? מפני שיש מעלינו בורא העולם הרוואה את מעשינו. עלינו לנסות להידמות אליו ולפעול טובה כפי שהוא פועל טוב, ובנוסף לכך עלינו לעשות מעשים המתאימים לעם שהקב"ה בחר להיות לו לעם סגולה.

טוב הוא עניין מאוד יחסי. ציון טוב לאחד הינו ציון גרוע לאחר, מעשה טוב לאחד הינו מעשה שבשגרה לאחר וכן הלאה.

כל אדם בעולם קובע לעצמו מהו "טוב", ובכל חברה יש נורמות של טוב. אם כך, כיצד אדם יכול לבחור בצורה מושכלת מה טוב בשבילו, מהי הדרך הנכונה שבה כדאי לו ללכת?

בספר בראשית מסופר באריכות על הדרך של אברהם בארץ כנען: באלו מקומות הוא עובר ואיפה הוא גר. רואים שהדרך שלו מאוד ארוכה, ואילו התוצאות שהוא רואה לנגד עיניו דלות מאוד. למרות ההבטחות מהקב"ה הוא זוכה לבן משרה בגיל מאוד מאוחר. למרות ההבטחות על הארץ הוא נודד פעמיים בשעת רעב. וגם כאשר הוא נפטר, סך כל צאצאיו מבנו הנבחר, מהבן האהוב, הוא שניים – יעקב ועשו (אברהם נפטר כאשר שניהם היו בני 15), והמקום היחידי שבבעלותו הוא מערת המכפלה.

אז האם באמת הדרך חשובה מהתוצאה? האם באמת מה שהמורות למתמטיקה אמרו לנו מגיל צעיר הוא באמת נכון לגבי שאר הדברים בחיינו?

אביא כאן מדרש שאני מזכיר הרבה בכיתה שלי:

רבי יהושע היה מהלך בדרך ופגש תינוק יושב על פרשת דרכים. שאל אותו: באיזה דרך אגיע לעיר? אמר לו: יש דרך ארוכה קצרה ויש קצרה ארוכה. הלך בדרך הקצרה, הגיע לפרדסים וגגות ולא יכול לעבור. חזר. אמר לו התינוק: וכי לא אמרתי לך – קצרה וארוכה? הלך בארוכה והגיע.

(עירובין נג ע"ב)

לפי המדרש אנו רואים שיש שני דברים חשובים, והם חשובים כמעט באותה מידה: הדרך והתוצאה. הדרך בהחלט חשובה, אנחנו רוצים ללכת בדרך הקצרה אל היעד שלנו, בדרך הנוחה, בדרך שטובה לסביבה שלנו. מצד שני חשוב מאוד שנגיע אל התוצאה. דרך ללא תוצאה טובה מתבטלת, אבל גם הגעה ליעד ללא עשיית דרך אמתית וישרה פוגמת באופן משמעותי בהישג של התוצאה שאליה הגענו.

זהו בעצם הרעיון שאותו אני מבקש להעביר כאן. כאשר אנו חושבים קדימה ומנסים לתכנן מה טוב לנו, מה נכון לעשות וכיצד הכי כדאי לפעול, עלינו לחשוב על המטרות הסופיות, אבל אסור לנו להזניח את הדרך.

"טוב" לדעתי הוא קודם כל המעשה שהכי תורם לי. תורם בנקודה אמתית, משהו שמשפיע עלי פנימה שנטמע בי ושנותן לי יותר אפשרויות להשפיע גם על הסביבה שלי. "טוב" הוא גם מעשה שלא נשאר רק אצלי, אלא מגיע אל עוד אחרים שבסביבתי – כאלה שאני מכיר כיום, כאלה שאכיר בעתיד, וייתכן שגם כאלה שלא אכיר באופן אישי לעולם.

התורה מספרת על המסעות של אברהם כדי להראות לנו כמה חשובה וקשה הדרך. אצל רבי יהושע מספרים לנו שאם בוחרים דרך מהסיבות הלא נכונות יכולים להיתקע מול קיר אטום.

ר' אריה לוין אומר שעלינו להשקיע בכל דבר שאנו עושים את המרב שלנו, ולדעתי הוא מסכם כאן את הכול. כאשר נבחר לעצמנו מטרה אמתית, נשקיע בה כאילו היא המטרה הכי חשובה לנו ונעשה זאת מנקודה אמתית – אז נוכל להשפיע הרבה מאוד טוב על עצמנו ועל העולם שסביבנו.

ניתן להביא לכך דוגמאות רבות: הדרכה בתנועת נוער, התנדבות במד"א, למידה למבחנים, ובעצם כל דבר שאנו עושים, ניתן להפוך אותם למטרה ולאידאיל אם באמת מגיעים מנקודה אמתית שכזו. כולנו מכירים את הכתוב בספרו של הרב סולובייצ'יק "את העובדה שאדם חי בזמן מסוים, בתקופה מיוחדת ובמקום מוגדר, ולא נולד בתקופה אחרת ובנסיבות אחרות, נוכל להבין אך ורק אם נקבל את עצם הרעיון בדבר שליחותו של

אדם". כל אדם הגיע על מנת לעשות ולהשפיע על העולם והוא מסוגל לעשות זאת בכל מעשיו, אבל הוא חייב לחיות בתודעה שכזו.

* * *

אתם, התלמידים הלומדים בתוכנית המדרשייה, זכיתם לקחת חלק בפרוייקט ייחודי ומיוחד. אתם במקום שבו לומדים תורה לשמה מתוך דבקות חברים, חברים שלולא המדרשייה ייתכן שלא היו משוחחים לעולם זה עם זה, ובוודאי לא בצורה שבה אתם עושים זאת כיום.